Embargo tot vrijdag11 december 1981 20.00 uur

Rede van de voorzitter van de V.V.D - Jan Kamminga - ter gelegenheid van de 61ste Algemene Vergadering van de V.V.D op 11 en 12 december 1981 te Hattem in het congrescentrum ' t Heem.

Zo tussen Sinterklaas en Kerst verwacht U van mij misschien vooral een terugblik op het afgelopen jaar.

Ik wou dat maar niet doen. Terugkijken naar het verleden ligt ons liberalen niet zo. Liever kijk ik met U vooruit naar de toekomst. Naar wat er de komende jaren in onze samenleving moet gebeuren. Daarom zijn we hier vandaag ook bij elkaar, om als partij de laatste hånd te leggen aan onze bijgestelde uitgangs- punten die ons door de 80'-er jaren moeten leiden. Vandaag moeten we het proces afronden dat 3 jaar geleden begon met het instellen van de commissie Geertsema. En nog nooit is er in de hele partij zo hard en op zo grote schaal gewerkt en gediscussieerd. Duizenden ingediende amendementen hebben mij niet alleen nacht- merries bezorgd, maar zijn ook een feit om trots op te zijn. Ze bewijzen dat de partij springlevend is en haar energie rieht op de toekomst. Wij zullen die discussie vandaag en morgen afronden. Wij zullen dan de basis hebben gelegd voor ons politieke denken in de komende jaren, ik kom daarop nog terug.

In het Liberaal Manifest wordt ook gesproken over de parlementaire democratie. Liberalen geloven daarin, willen daar waar dat moge- lijk is, de democratie versterken. En als ik voor mijzelf de ontwikkelingen van de laatste jaren eens op een rijtje zet, dan is er alle reden voor ongerustheid. Iedereen die de parlementaire democratie na aan het hart ligt zou zieh zorgen moeten maken.

Een toenemend aantal mensen lijkt het gevoel te krijgen dat het

-niet uitmaakt-

niet uitmaakt wie er regeert. Of men nu door de hond of de kat gebeten wordt maakt immers geen verschil. Veel mensen lijken het vertrouwen in de politiek te verliezen, gaan hun eigen weg. Ergeren zich aan ruziemakende politici die hun eigen gelijk belangrijker lijken te vinden dan de bereidheid om gezamenlijk naar oplossingen te zoeken. Ook als dat bete- kent dat men een stukje van het eigen gelijk, het eigen stand- punt in moet leveren.

Mag ik U eens op een aantal ontwikkelingen wijzen?

de laatste 10, 20 jaar zijn de mensen mondiger geworden.

Een ontwikkeling waar liberalen maar al te graag aan heb- ben meegewerkt en waar we

ook best trots op mogen zijn.
Maar het heeft er ook toe geleid dat mensen niet zo maar alles slikken wat er in Den Haag wordt bekokstoofd. Men gaat zieh organiseren, komt op voor het belang van de omgeving of de groep. Prima tot zo ver.
In de laatste jaren heeft zieh dat beeid zeer versterkt. Allerlei maatschappelijke groeperingen zijn lijnrecht tegenover elkaar komen staan. Dat is heel begrijpelijk, in een siechte economische tijd. Wanneer minder te verde- len valt, moet meer voor de Belangen worden opgekomen. Politici hebben daarbij de taak. de verschillende, op zich vaak heel gerechtvaardigde verlangens, tegen elkaar af te wegen. Zij dienen immers het algemeen en niet het groeps- belang.
-Moeten ook-
Moeten ook het lef hebben "nee" te durven zeggen als zij -vanuit hun verantwoordelijkheid- andere prioriteiten stellen. Maar gebeurt dat voldoende? Praten veel politici de mensen niet te veel naar de mond uit angst onpopulair te zijn?
Worden de krachtigst geuite eisen niet het eerst gehonoreerd in plaats van de meest gerechtvaardigste? Als veel politici verzuimen om de mensen eerlijk te verteilen dat iets niet kan, is het dan een wonder dat mensen zieh afkeren van de politiek.?
Het vertrouwen Verliezen.

- Het jaar dat nu bijna is afgelopen, zal ook niet te boek staan als een jaar waarin het vertrouwen in de democratie is versterkt. Denkt U eens aan de beloften die in mei weer over de mensen zijn uitgestort. De strijdpunten van de PvdA, de uit- spraak van het CDA dat de belastingschroef is dolgedraaid (terwijl men nu de belastingen weer gaat verhogen), de suggestie van D'66 dat men prioriteit gaf aan het milieu. De VvD leverde 4 jaar lang een voortreffelijke minister. Nu wordt de zorg voor ons milieu afgescheept met een staatssecretaris.

Weet U ook nog de verschallende groeipercentages waarop sommige partijen zich in hun verkiezingsprogramma's rijk rekenden ?
Misschien dat er in de verkiezingstijd nog enige verontschuldi- gingen zijn aan te voeren; de kiezer weet ook best dat hij fraaie beloften soms met een korreltje zout moet nemen.
Maar nu gaat het Kabinet onverdroten verder. Hoeveel woorden zijn
-al niet
al niet gewijd aan het zogenaamde werkgelegenheidsplan.
Een plan dat de werkloosheidsinisere nu eens echt zou aanpakken. We weten het nu het

Centraal Planbureau heeft berekend dat het plan er uiteindelijk toe zal leiden dat de werk- loosheid met 5000 mensen minder stijgt. Kosten meer dan 2000 miljoen, Tel uit je winst! De olifant heeft een muis gebaard.
Over de kabinetsformatie zelf doe ik er dan maar het zwijgen toe. Vijf maanden kibbelende politici, 3 partijen die als krolse katers om elkaar heen blijven draaien. Elkaar vertrouwen doen ze niet. Gemeenschappelijke opvattingen kunnen pas bereikt worden door de zaak zo te formuleren dat iedereen er zijn eigen gelijk uit kan halen.
De partijen zouden tot elkaar veroordeeld zijn, zegt men.
Vanwege het brede maatschappelijke draagvlak, zegt men.
Vanwege het feit dat de vakbeweging meer vertrouwen zou hebben in een kabinet met de PvdA, zegt men.
En wat zien we nu? De relatie met de vakbeweging is nu al gron- dig bedorven. Een looningreep Staat voor de deur. Er is in feite geen maatschappelijk draagvlak. Alleen maar een politiek. En terwijl de werkloosheid verder oploopt, deskundigen van links en rechts het erover eens zijn dat ingrijpende bezuinigingen nodig zijn, zetten de ministers van dit kabinet hun onderlinge ruzies en discussies, via de media, met elkaar voort.
Er is geen zicht op structurele verbeteringen in onze economische
situatie. De mensen zijn moedeloos en mat. De mensen nemen geen
-initiatief-
initiatief. Met alle gekrakeel in het kabinet lijkt men één ding niet te beseffen: het vertrouwen in de toekomst kun je niet opieggen, kun je ook niet kopen, zelfs niet met een banenplan van 10 miljard.
De onmacht, die de politici en daarmee de politiek uitstraalt
werkt verlammend: in plaats dat kabinetsleden en kamerleden
zieh bezighouden met de lange termijn, een krachtig functione-
rende democratie creeeren en zo een klimaat scheppen, dat
we weer vertrouwen krijgen in de toekomst, houdt het kabinet
zieh bezig met bakkeleien over een tijdelijke belastingmaat-
regel, die .solidariteitfeheffing wordt genoemd. En daarna?
Na die tijdelijkheid? Weer een andere incident-maatregel?
Het lopen van incident naar incident, is dat regeren? En de
van
kamerleden? In plaats, als vertegenwoordigers van het volk te vragen om beleid, om een

visie, in plaats van zich bezig te
houden met de grote lijnen, worden honderden schriftelijke flutvragen gesteld. Over bijvoorbeeld "het gebruik van schoen- noppen tijdens teamwedstrijden. En dan komen er drie departementen aan te pas (C.R.M., Volksgezondheid en Sociale Zaken) om een ant- woord te bedenken.
Het is misschien niet helemaal een eerlijk beeid van het Haagse gebeuren. Maar zeker is, dat de stemming in het land is, van waardeloos en troep.
Is het dan ook een wonder dat de mensen hun vertrouwen in de politiek verliezen? Maar er is meer aan de hand dan een teruglopende economie waarvoor oplossingen moeten worden gevonden.
-Het zit-
Het zit inmiddels veel dieper. Het vertrouwen in de democratie zelf staat op het spel. En juist liberalen hebben de taak en de plicht op dat punt waakzaam te zijn.
De ontwikkeling te signaleren en oplossingen aan te dragen. De parlementaire democratie is de minst slechte staatsvorm zei Churchill. Zeker ook niet de meest efficiënte. Maar, weet U een betere ?
Democratie, dat moeten we ons goed realiseren, is in de wereld een uitzondering. Zij moet verdedigd worden tegen belagers van buiten, maar ook tegen onszelf. Tegen onverschilligheid, gemakzucht en nonchalance ; tegen de wijze waarop ook sommige politici er soms mee omgaan. Wij moeten ons niet laten leiden door de kans op een goedkoop sukses op korte termijn. We moeten de moed hebben te kiezen voor het sukses op langere termijn, ook al gaat men in tegen de waan van de dag.
Democratie is een staatsvorm voor volwassen burgers; neemt de mensen serieus. Luistert naar hen, geeft de mensen in- spraak waar dat kan. Laat de mensen meespreken en beslissen waar dat kan. Daarom kiezen wij uit de grond van ons hart voor de democratie. Omdat het de enige staatsvorm is waar dat gebeurt.
In onze parlementaire democratie hebben de politieke partij en de plicht vorm te geven aan wat er in de samenleving leeft. Zij horen als het ware te kanaliseren wat voor
-ideeën-
ideeen en wensen er bij de mensen leven. Zij hoort gerecht- vaardigde verlangens op te pakken en dient te proberen deze te realiseren. Als de politiek dat niet doet ontstaat er kortsluiting - friktie - tussen de ideeen in de samenleving en de politiek.
Op dat punt moeten wij als liberalen ook de moed hebben de hand in eigen boezem te

steken. Het is b.v. zo gemakkelijk om als lange termijn visie te zeggen, dat bezuinigd moet worden op de overheidsuitgaven. Maar dan vraag ik: hoe ? en waar ? Een voorbeeld, dat we overigens gaan invullen, op 27 februari 1982 tijdens een partijraad in Leeuwarden.

Maar zo zijn er meer.

Zijn wij zelf altijd alert genoeg ; zijn onze kontakten met allerlei maatschappelijke organisaties altijd intensief genoeg om precies te weten wat echt noodzakelijk is. Zijn we niet te zeer geneigd veel ideeen aan de kant te leggen omdat ze niet uit een liberale hoek komen of ons op het eerste gezicht niet passen ? Zijn we zelf ook niet te gemakzuchtig door te veel vast te houden aan het oude

Omdat het zo vertrouwd is en we weten hoe we moeten reageren ? "Onderzoekt alle dingen en behoudt het goed".

Een wijsheid die we ons meer ter harte zouden moeten nemen. Doen we dat niet dan zullen we ons onnodig van een aantal mensen vervreemden. Ook hier kom ik nog op terug.

Mag ik verder eens proberen een aantal ideeen op tafel te leggen die er misschien toe kunnen bijdragen onze democratie te versterken ?

~In onze-

In onze ingewikkelder wordende samenleving is er een duidelijke tendens dat de macht steeds meer komt bij de deskundigen, bij ambtelijke specialisten. Bij mensen in ieder geval, die niet gekozen zijn en dus ook geen verantwoording hoeven af te leggen. Tegen al die ambtelijke deskundigheid steekt de bewerktuiging van de kamer wel erg schriel af, ondanks het feit dat de resultaten in het algemeen gelukkig beter zijn, dan het voorbeeld van de kwestie van de schoen- noppen. Het lijkt mij een uitstekende gedachte dat er bij de Tweede Kamer een dienst komt waarop frakties terug zouden kunnen.vallen. Een dienst mét deskundigen en specialisten die beleidsalternatieven aan zouden kunnen dragen.

Die de kamerleden alle :

hulp geeft die nodig is om haar controlerende taak naar behoren uit te kunnen oefenen.

Onnodig te zeggen dat het dan ook goed zou zijn wanneer de kamerleden zich wat meer zouden beperken tot de hoofdzaken.

Er zal nu eindelijk ook eens ernst moeten worden gemaakt met de decentralisatie . Want hoe dichter bij huis de besluitvorming is hoe

-groter-
groter ook de betrokkenheid van de mensen kan zijn.
Den Haag is voor zoveel mensen zo ver weg. Den Haag is in zoveel regelingen voor vergunningen en subsidies in zoveel procedures de grauwsluier, waar niemand ooit door- heen kan breken. Dat zou toch niet zo moeten zijn, want ik weiger te geloven, dat het nodig is. Er dient een her- beschikking van taken te komen tussen rijk, provincie en gemeente.
Een dan niet ja, ja, het is waar en we gaan over tot de orde van de dag. Het moet echt prioriteit hebben, het is een visie op lange termijn, het moet gebeuren.

- Het vertrouwen in de democratie zou ook gediend zijn met een terugdringen van de bureaucratie. Onze samen- leving dreigt te verworden tot een lokettenmaatschappij. Voor alles en iedereen zijn er speciale loketten, spe- ciale regelingen. Is het een wonder dat de mensen zieh ergeren, zich van de politiek afwenden als diezelfde politiek er maar niet in slaagt procedures te vereen- voudigen en doorzichtig te maken. Wanneer men in dit land nieuwe projecten wil starten zijn er eindeloze vergunningenprocedures nodig die enorm remmend werken.

In het verleden zijn steeds weer nieuwe regels bedacht op oude structuren. Veel te zelden wordt een regel opge- heven; regels, regels, regels het beheerst ons allemaal. Ook in onze eigen partij worstelen we er soms mee.
-Twee echte-
Twee echte
commissies hebben maanden gestudeerd op regels voor een advies over cummulatie van functies.
Uiteindelijk heeft het Hoofdbestuur in de laatste vrijheid en democratie gewoon geschreven wat ze ervan vond. En niks regels. Ik heb geen negatief geluid gehoord. Voor mij een verademing.
Er zal haast gemaakt moeten worden met een grondige
doorlichting van de departementale structuur. Stamt in
feite onze departementale organisatie niet uit de vorige
eeuw ? Past zij nog op de huidige complexiteit van de
problemen? Steeds meer zijn interdepartementale commis-
sies noodzakelijk om langs elkaar heen werken te voorkomen.
Den Haag Staat bol van het bestuurlijk ambtelijk overleg.

Vertraging, ondoorzichtigheid, etc. zijn de gevolgen.
ledere regering zou haast moeten maken met een grondige doorlichting van-het overheidsapparaat. Daarbij zal men af en toe door "een muur moeten" om de in tientallen jaren gegroeide structuren en machtsposities te doorbreken.
Het rapport van de Commissie Vonhoff mag niet in de kast, mag niet wijken voor zaken die vandaag even belangrijker lijken. Er moet wat mee gedaan worden. Meer efficiëncy, een grotere doorzichtigheid en minder bureaucratie kunnen het gevolg zijn. En wanneer de mensen de werking van het overheidsapparaat wat beter begrijpen, kan dat ook hun betrokkenheid vergroten.
Zoëven zei ik u al dat het Parlement m.i. onvoldoende is toegerust om werkelijk gefundeerd haar taak - het contro- leren van de regering - uit te kunnen oefenen. Ik pleitte voor een speciale dienst bij de Tweede Kamer, een kwalitatief hoogwaardige dienst ,die de fracties technisch bij de beleids- voorbereiding kan ondersteunen. Maar, m.i. mag het daar niet bij blijven. Zou het niet goed zijn dat ook het parlement
-eens-
eens grondig wordt doorgelicht.
Dat zou men dan moeten doen door deskundigen van buitenaf aan te trekken. De Kamer zou zich open moeten stellen om eens grondig doorgelicht te worden. Nu hollen Kamerleden amechtig achter zichzelf aan, hebben vaak meerdere vergaderingen tegelijkertijd. Misschien omdat ik nog niet zo goed ben ingevoerd en omdat ik er van buiten tegen aankijk: wat een bedrijf, wat een onoverzichtelijkheid, wat een eigen winkeis, wat een verspilde energie.
Wat kan er zo terecht komen van Studie en het denken op langere termijn? Ik weet dat dit in de ogen van sommigen misschien wat vreemd klinkt, maar het gaat om de efficiency en de kwaliteit van ons democratisch bestel.
Dit zijn, dames en heren, zo maar wat bouwstenen voortkomend uit mijn zorg voor de betrokkenheid van de mensen met onze parlementaire democratie. En behoort juist dat niet tot ons liberale erfgoed?
Daarom moeten liberalen zieh als eerste zorgen maken als het naar hun idee niet goed gaat. Zouden zij ook de eerste moeten zijn om vernieuwende ideeen aan te dragen.

Ik heb gesproken over het vertrouwen van de burgers in de democratie.
Er moet meer aandacht worden besteed aan een visie op onze samenleving op langere termijn. De bomen bleken niet tot in de hemel te groei- en. Nu gaat het om een nieuwe toekomst en vooral het vertrouwen in die nieuwe toekomst.
Liberalen zullen ook over deze zaken moeten denken. Nieuwe oplossingen durven voorstellen en de moed moeten hebben ze uit te voeren, het
gewoon te doen. Dat, dames en heren, zouden ook de sleutelwoorden
moeten zijn waarmee wij na dit weekend verder gaan;
DENKEN , DURVEN , DOEN;
Danku,